

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A csapatok hadtápbiztosításának néhány aktuális kérdése a „BÁSTYA-81” gyakorlat kapcsán

*Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy,
a hadtudományok kandidátusa*

A „BÁSTYA-81” gyakorlat jellege, mérete, résztvevői és a feldolgozott oktatási kérdések a korábbiaknál lényegesen nagyobb lehetőséget adtak a csapatok hadtápbiztosítására kidolgozott legújabb elvek ellenőrzésére, a különböző tagozatok közötti összefüggések és a kívánatosnak mondható együttműködés tartalmának, formájának és módszerének feltárására.

A gyakorlaton kísérleti jelleggel megvizsgáltuk a központhadtáp helyét, szerepét, a központhadtáp szétbontakozásának és a hadművelet megvívásának különböző időszakaiban. Következtetésként megállapítható, hogy a központhadtáp a csapatok hadtápbiztosításában alapvető meghatározó helyet és szerepet tölt be. Összekötő kapocs a népgazdaság és a fegyveres erők között, teljes súlyával, erejével és lehetőségeivel mind béke, mind háború esetén gondoskodik a népgazdaságtól átvett fegyverzet, anyagi, technikai eszközök csapatokhoz történő eljuttatásáról, a csapatok mindennemű szükségletének kielégítéséről, a betegek, sebesültek gyógykezeléséről és az egész hadtápbiztosítási rendszer működési feltételének megteremtéséről.

Az is megállapítható, hogy az elvonuló szárazföldi csapatok megbízható hadtápbiztosítása szükségessé teszi azt, hogy a központhadtáp rendelkezzen olyan feltételekkel, mozgó hadtápcsoportokkal, amelyek a ténykedő hadsereget követve képesek napi 6–8 ezer tonna anyag utánszállítására, több ezer sérült ellátására, kiürítésére, nagyszámú technika és fegyverzet javítására, a hadtáp működési feltételek biztosítására, ennek kapcsán a hadtáp megbízható őrzésére és védelmére, legalább két katonai gépkocsi út, egy vasúti irány berendezésére és üzemeltetésére. E csapatok létét alapvetően az a tény teszi szükségessé, hogy a hadsereg csapatai a támadó hadművelet (1. sz. mell.) során olyan távolságra távolodnak el a központhadtáp ellátó bázisaitól, amelyet a hadsereg-hadtáperők már áthidalni nem képesek.

Az elvonuló csapatok hadtápbiztosításának vezetése tekintetében levonható az a következtetés, hogy a központhadtáp előretolt lépcső mozgó csapatainak vezetésére tartalék hadtápvezetési pontot célszerű telepíteni. A tartalék hadtápvezetési ponton települő állomány alapvető feladata a csapatok alkalmazásának megszervezése és vezetése mellett az, hogy megvalósítsa a fronthadtáppal az együttműködést, és a front egységes hadtápbiztosítási tervében foglalt feladatokra

vonatkozóan a hadsereghadtáp részére a szükséges utasításokat kiadja (az anyagi eszközök szállítására, a sebesültek kiürítésére, szakosított szakorvosi kezelésére) szervezze, hangolja össze a mozgó hadtápcsoportok manőverét a fronttáplap erőinek manőverével. A vezetés folyamatosságának érdekében nélkülözhetetlen az összekötő operatív csoportok, tisztek kölcsönös kikülönítése, cseréje.

Az elvonuló szárazföldi csapatok hadtápbiztosítása érdekében megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a különböző tagozatok közötti együttműködés szervezésére. E tekintetben a front egységes hadtápbiztosítási terve alapján az együttműködés megszervezésében meghatározó szerepe van a központhadtáplap előretolt lépcső vezetésére telepített tartalék hadtáplavezetési pontnak. Különösen fontos az erők és eszközök alkalmazási rendjének meghatározása, összehangolása, ha a hadsereghadtáplap feladatait irányok szerint megosztva végzi.

Ilyen helyzetben célszerű, ha a központhadtáplap erői is irányok szerint bontakoznak szét és feladataikat az egyes irányokban ténykedő erők hadtápbiztosítása érdekében végzik. A hadseregarancsnok hadtáplahelyettes felelősségének csorbítása nélkül a hadtáplavezetést is irányok szerint kell szervezni a szükséges kölcsönös információ biztosításának az igényével.

A központhadtáplap vonatkozású tapasztalatokon túlmenően a gyakorlat mind a hátsóországban ténykedő csapatok, mind az elvonuló szárazföldi csapatok hadtápbiztosítása tekintetében számos fontos következtetés levonására adott lehetőséget.

Az első és egyik legfontosabb az, hogy tovább kell kutatnunk a különböző haderőnemek, seregtestek és csapatok közötti együttműködés tartalmát, területeit és módszereit. Alapvetően hasznos volna részletében kimutatni, hogy milyen módon és milyen irányban célszerű megvalósítani az együttműködést és azt, hogy mit várhatunk az együttműködés feszes megszervezésétől a következő területeken: a különböző hadtáplerők és -eszközök manővere, az utak igénybevételének rendje; az utak forgalomra történő berendezése és egymásnak történő kölcsönös átadása; az anyagi eszközök együttes alkalmazása, manővere; a hadszíntéren levő szolgáltató kapacitások igénybevétele; az ellenséges diverziós csapatok és alakulatok támadásainak elhárítása; a tömegpusztító fegyverek alkalmazása következményeinek felszámolása; a hírendszerek kölcsönös felhasználása; a katonai és polgári kórházak egyidejű közös igénybevétele.

A hátsóországban működő csapatok megbízható hadtápbiztosítása szempontjából ismételtlen igazolódott annak helyessége, hogy egy háború esetére fel kell készülni a területi és decentrumokon keresztül történő ellátás megvalósítására. Ennek megvalósítása kettős feladat végrehajtását követeli tőlünk. Egyrészt meg kell teremteni a központhadtáplapban a területi ellátás, másrészt a seregtestek részéről az egyes ellátócsapatokra épített decentrumokon keresztül történő ellátás feltételeit. A területi ellátás megvalósítása céljából nem szükséges ragaszkodni a szakosított raktárak fenntartásához, ugyanis nem vagyunk abban a helyzetben, hogy területenként valamennyi szakanyagra vonatkozóan önálló raktárral rendelkezünk. Ezért előtérbe kell állítani az úgynevezett vegyesraktárak létrehozását. Ennek leggazdaságosabb módja a jelenlegi raktárhálózat felhasználása, átrendezése, nagyobb szakmai raktárakba különböző fegyvernemi szakanyag-raktárrészelemek szervezése és ezzel együtt a hadászati készletek decentralizált tárolása. Ezt még akkor is célszerű megvalósítani, ha békében készletgazdálkodási - takarékosági - okokból ezen raktárrészeleket a csapatok ellátásába nem kapcsoljuk be.

A másik vonatkozásban az ellátó decentrumok tekintetében nyugodtan ki mondhatjuk, hogy ma már megfelelő tapasztalatokkal rendelkezünk ahhoz, hogy

az ellátó csapatok vonatkozásában a szükséges szervezeti konzekvenciákat levonjuk.

A háterszágban működő csapatok hadtápbiztosítása tekintetében ugyancsak fontos következtetéseket lehet levonni a laktanyákban visszahagyott készletek igénybevétele, a mozgókészletek feltöltésének rendje, gyakorisága és az információáramlás tekintetében.

A laktanyában visszahagyott készletek vonatkozásában helyesnek bizonyult az a döntés, mely szerint ezen készletek felhasználására az a csapat kap jogosultságot, amely a laktanyát elfoglalja. Ez kedvezően befolyásolja a háterszágban működő csapatok ellátását, ugyanakkor annak kapcsán, hogy ezen csapatok kötelezve vannak arra, hogy az első összefoglaló jelentésükben a visszahagyott készleteket jelentsék a központi szervek megfelelő adatokkal rendelkeznek ahhoz, hogy esetleg ezen készletek egy részével manőverezzenek. Jó volna, ha ez a rendszer nem csak a hadtápanyagokra, hanem valamennyi anyagra vonatkozóan kiterjesztesre kerülne.

A mozgókészletek feltöltése és az információáramlás tekintetében további tanulmányozást és tapasztalatgyűjtést igényelnek a következő megállapítások. A háterszágban működő csapatok tekintetében egyes kiemelt csapatok és anyagok kivételével nem kell követelménynek tekinteni a mozgókészletek naponkénti feltöltését. Ez a megállapítás az alábbi indokokkal magyarázható: a háterszágban ténykedő csapatok jelentős részénél a naponkénti anyagfogyasztás alacsony szintű; a naponkénti feltöltés rendkívül módon megosztaná, zavarná a központi raktárak munkáját. Úgy tűnik elegendő a készletek feltöltése akkor, ha a mozgókészlet 50%-a elfogyott. Hasonló a helyzet az információ gyakoriságának vonatkozásban is. (2. sz. mell.) Ezen csapatok tekintetében – a kiemelt csapatok kivételével – elegendő, ha naponta jelentik az ellenség által mért csapások következtében elszenvedett veszteségeket és 5 naponként terjesztenek fel összefoglaló jelentést. Ezzel a megoldással a vezetőszervek a veszteségek tekintetében folyamatos információval rendelkeznek, melynek alapján a nélkülözhetetlen operatív intézkedések megtételére képesek s ugyanakkor megszabadulnak a vezetés számára kevés „hasznot” hozó nagytömegű információs adatok feldolgozásától.

A kiselektronikus számítógépek elterjedése és telepítése kapcsán mint lehetőség kínálkozik ezen eszközök háborús időszakban történő stacionális felhasználására. A háterszágban működő csapatok tekintetében ez figyelemreméltó lehetőség, melyet célszerű tanulmányozni, majd kimunkálni azt a rendszert, amely biztosítja az információ gyors, pontos továbbítását és feldolgozását.

A gyakorlat tapasztalatainak előzetes elemzése más egyéb, a hadtáptörzsek tevékenységével összefüggő fontos következtetések levonására is lehetőséget ad.

Mindenekelőtt célszerű, ha a hadtápbiztosítás tervezésével és a csapatok ellátásának ütemezésével kapcsolatos kérdésekről szólunk. Az anyagi biztosítás seregtest szintű tervezése, mint közismert a következő időszakokra vonatkozóan kell, hogy történjen: a) a hadművelet egészére; b) a hadművelet közelebbi és távolabbi feladatának időszakára külön-külön és összességében; c) a közelebbi feladat időszakára vonatkozóan: a támadó hadművelet első napjára részletesen és csapatonként, a további napokra naponkénti felbontásban a seregtestre vonatkozóan. Ezen túlmenően amennyiben a hadművelet irányok szerint bontakozik ki, úgy ezt a tervező munkában célszerű érvényesíteni.

Az ilyen irányú és tartalmú tervező munka lehetőséget ad arra, hogy a naponkénti átlag szükségletet megközelítően elfogadható pontossággal megállapít-

suk, melynek alapján seregestest szinten megvalósítható az anyagi eszközök utánszállításának tervezése és végrehajtása a csapatok igénylésétől függetlenül.

Ezt a gondolatot nagyon szeretném kihangsúlyozni, mert alapvetően ez a módszer biztosítja a csapatok időbeni anyagellátását, annak a sokirányú koordináló tevékenységnek az elvégzését, amely az anyagi eszközök utánszállításának szervezésére és végrehajtására vonatkozásában a parancsnok hadtáphelyettesre hárul.

A csapatok hadtápbiztosításának tervezése és végrehajtása tekintetében szólni kell egy olyan jelenségről, amely a gyakorlatokon esetenként visszatér. *Lényege:* az előjáró tagozat erőinek és eszközeinek megóvása, tartalékolása a hadművelet későbbi időszakában megoldandó feladatokra. Ez a törekvés alapvetően helyes. De csak akkor, ha nem eredményez olyan helyzetet, hogy az alsóbb tagozatok nagy erőfeszítés árán végzik feladataikat, a felsőbb tagozatok hadtáperői pedig valahol „munkanélkül” várakoznak, esetleg az ellenség úgy semmisíti meg azokat, hogy lényegében a felmálházáson kívül a csapatok hadtápbiztosítása érdekében semmit sem tettek. E módszerrel ellentétben időszerű volna szemléletet változtatva oly módon dolgozni, hogy a hadművelet előkészítő és első napjainak időszakában megfelelő számvetések alapján közelítsük az anyagokat a csapatokhoz, melynek eredményeként a különböző tagozatok leterhelése arányosabb lesz, az anyagi eszközeinket pedig az ellenséggel szemben a decentralizálás kapcsán biztonságosabban megóvjuk.

Ezt a módszert a szükségleteknek megfelelően tervszerűen célszerű alkalmazni. Ez a téma azért kívánczik ide, mert az erők „túlzott” tartalékolásra való törekvése ezen a gyakorlaton oda vezetett, hogy a támadó hadművelet első két napjára vonatkozóan – mivel a sebesültek szállítását a Vegyes Kórházbázisokra kellett kiüríteni –, a segélynyújtás mérvét első orvosi segélynyújtásra szűkítették le. Ez a követelmény oda vezetett, hogy a támadó harc első napján a magasabbegységek, sem az egészségügyi zászlóalj, sem az egészségügyi osztag telepítését nem tervezték, és talákoztunk olyan példátlan megoldással is, hogy az egészségügyi osztag valamennyi orvosával az alárendelteket erősítették meg.

Ez a megoldás semmivel sem indokolható, mivel a magasabbegységeknél a sebesültek száma várhatóan elérte az 1200–1500 főt, és figyelmen kívül hagyták azt a követelményt, hogy a sebesülteket a sebesüléstől számított 6 órán belül szakorvosi ellátásban kell részesíteni. Az ilyen megoldásért súlyos árat kellene fizetni.

Ez a megoldás arra is felhívja a figyelmet, hogy nagyon időszerű, az egészségügyi biztosítás elméletének teljes terjedelemben újbóli feldolgozása – felújítása.

A csapatok hadtápbiztosításának szervezése kapcsán már korábban is, de ezen a gyakorlaton erőterjesebben jelentkezett annak az igénynek a megvalósítása, mely szerint nem elég a csapatok hadtápbiztosítására vonatkozó elhatározást meghozni, hanem annak végrehajtását meg is kell tervezni. Az igaz, hogy a hadtápbiztosítási terv nem más, mint az elhatározás végrehajtásának részletes kimunkálása. A hadtáptörzsek ennek a követelménynek megfelelően készítik a hadtápbiztosítási tervet, azonban a végrehajtás részletes problematikáját többségében nem tekintik át. Az utóbbi években különböző törzsekben a részletek kimunkálására vonatkozóan nagyon szép kezdeményezéseket tettek, tartalmas és számvetésekkel indokolt részletes grafikonokat dolgoztak ki, gondoljanak csak a szállítási grafikonokra, a sebesültek kiürítésére vonatkozó számvetésekre stb. Saj-

nálatos azonban, hogy ezek csak egyes részleteket ölelnek fel, átfogóan nincs feldolgozva a feladatok végrehajtásának rendje.

E témát érintve külön és kiemelten kell szólni arról a gondról, amely a szállítások végrehajtásának megszervezését érinti. Mint ahogy utaltam rá e feladat végrehajtására nagyon szép, tartalmas grafikonok készülnek. E grafikonokkal azonban van egy alapvető gond. Egyrészt önállóak, a végrehajtás rendjének meghatározásakor az esetek többségében nem veszik figyelembe a csapatok és azok harcrendi elemeinek manővereit, mozgásait, valamint az anyagi eszközök kiszállításának időszakában az alsóbb hadtáptagozatok helyzetét. Ezért a szép és tartalmas grafikonok realitása megkérdőjeleződik, melynek kapcsán úgy jellemezhetők, hogy csupán szépek.

Mi a kiút? Mindenekelőtt az, hogy az elhatározás végrehajtásának megszervezésére vonatkozó kezdeményezést, törekvéseket teljessé kell tenni, nem csak egyes részleteket kell kiemelni, hanem átfogóan kell megszervezni az elhatározás végrehajtását, gondot fordítva annak folyamatos pontosítására, a tervezett rendszabályok megújítására.

Az is egyértelmű igényként jelentkezik, hogy tartalmasabbá kell tenni a hadtáptörzsek munkáját az összefgyvernemi törzsek irányában. Akkor, amikor naponta ilyen nagy volumenű anyag utánszállítása szükséges (1200–1600 t) a parancsnok hadtáphelyetteseknek aktívan közre kell működni a parancsnoki együttműködésben. Lényegében a parancsnok által szervezett együttműködésen kell az anyagutánszállításokat a csapatok manővereivel összehangolni, majd azt a kialakult helyzetnek megfelelően folyamatosan pontosítani. E gondokkal összefüggően új és tartalmas követelményeket kell támasztani a harcállásponton levő hadtáp operatív-összekötő csoportokkal szemben. Ezeket nem hírvivő információcsoportnak kell tekinteni, hanem fel kell őket készíteni arra, hogy aktív tevékenységet fejtsenek ki a csapatok hadtápbiztosítására vonatkozó elhatározás végrehajtása érdekében. Nagyon időszerű és célszerű volna az, ha a parancsnok hadtáphelyettesek kezdeményezésére tisztáznák, parancsnoki továbbképzés keretében konzultatív jelleggel feldolgoznák azt, hogy a parancsnoki együttműködés keretében a csapatok megbízható hadtápbiztosítása érdekében milyen feladatok, milyen tartalommal és módon kell összehangolni.

A gyakorlaton bizonyos vonatkozásban újszerű és kísérleti jellegű feladatként jelentkezett a hadművelati manővercsoport hadtápbiztosításának megszervezése. A feladat megoldásának bonyolultságát és sajátosságát az adja, hogy a hadművelati manővercsoport a saját csapatoktól elszakadva az ellenség hátában ténykedik. Ezért a hadművelati manővercsoport hadtápbiztosításának megszervezése és végrehajtása is sajátos követelményeket támaszt a hadtáppal szemben.

A hadművelati manővercsoport hadtápbiztosítása megszervezésének alapját a parancsnok elhatározása, a hadművelati manővercsoport feladata, tevékenységének időtartama, a feladat végrehajtása után a tevékenység jellege, az ellenség helyzete és a terep képezik. Kiindulásként mindenekelőtt azt kell tisztázni, hogy a hadművelati manővercsoport feladatának végrehajtásához milyen anyagi szükségletek jelentkeznek és milyen lehetőségek vannak az anyagi eszközök utánszállítására, a sebesültek kiürítésére. E feladat bonyolultságából kiindulva a hadművelati manővercsoport hadtápbiztosítása érdekében *valamennyi lehetőséget fel kell használni:*

- meg kell erősíteni anyagi-, technikai-, egészségügyi- és szállítóerőkkel;

– az ütközetbevetés előtti körletben biztosítani kell a hadműveleti manővercsoport készletének teljes feltöltését, ennek érdekében az előljáró tagozatból erőket és eszközöket kell kijelölni, kiküldeni;

– amíg lehet a tevékenység első, esetleg második napján gondoskodni kell a készletek szárazföldi utanszállítással történő feltöltéséről, a sebesültek kiürítéséről, melynek céljából a szállítások biztosítására külön erők kijelölése szükséges;

– fel kell készülni és biztosítani kell a légi úton történő anyagutánpótlás és sebesült hátraszállítás megvalósítására;

– végül, de nem utolsó sorban tanulmányoznunk kell a tevékenységi körlet szolgáltató képességét, helyzetét, ha szükséges felderítési adatokat kell ezekre vonatkozóan szerezni és az alkalmazás időszakában a terület mindennemű, igénybevehető szolgáltatását fel kell használni. Amennyiben az alkalmazási körletben jelentősebb szolgáltató ellátóbázis található a hadműveleti manővercsoport egyik feladata lehet annak birtokbavétele.

A „BÁSTYA-81” *gyakorlaton* ezeket a módszereket alkalmaztuk, azonban bizonyos mértékig a hadműveleti manővercsoport hadtápbiztosítására hozott elhatározás beszűkítette az ellátás lehetőségeit, forrásait.

A korábbi gyakorlathoz hasonlóan a feladat végrehajtásának jelentős mozzanata volt a tömegpusztító fegyverek alkalmazására való áttérés és a mért csapások következményei felszámolásának megszervezése.

Az e vonatkozásban hozott elhatározások két tényezőre hívják fel a figyelmet:

1. A következmények felszámolására hozott elhatározások nem minden tekintetben reálisak, ezek nincsenek megalapozva a szükséges számvetésekkel; 2. A tömegpusztító fegyverekkel mért tömeges csapások után kialakult helyzetet leegyszerűsítik, a feladatokat szinte „könnyedén” végrehajtják, nincs kellően számbavéve az a helyzet, hogy a csapatokra mért csapásokkal egyidejűleg a háország helyzete is bonyolulttá válik, lehetőségei átmenetileg beszűkülnek, mert az ellenség arra is tömeges csapásokat mért.

Úgy gondolom, hogy mivel ez a gond visszatérő, feltétlen szükséges ezekre a kérdésekre a hadtáptörzseknek mind elméleti, mind gyakorlati vonatkozásban foglalkozni. Elsősorban alapvető jelentősége van azon tény megértésének, hogy a tömegpusztító fegyverekkel mért első csapás következményének felszámolása nem egy feladat a sok közül, amelyet a hadművelet során meg kell oldani, hanem ez kiemelkedő és jelentőségében nem eléggé érzékelhető feladat. Ez abból adódik, hogy az első tömeges csapás mérésével a felek döntő fordulatot akarnak elérni a hadműveletek menetében, sőt egyes hadszíntereken döntésre akarják vinni a háború sorsát, kimenetelét is.

Mi tehát a teendő? Pánik és kapituláció nélkül, mindenekelőtt az ellenség által mért tömeges csapások kapcsán kialakult helyzet alapos tisztázása és felmérése szükséges. Az alapos helyzetelemzés kapcsán kell meghatározni a megoldandó feladatokat.

Elsősorban a megbomlott vezetés helyreállításával, a sebesültek kiürítésével, a különböző hadtáptagozatok veszteségeinek pótlásával, a hadtápegységek, -anyagok, technikai eszközök mentesítésével, a közúti vasúti rendszerek helyreállításával, a technikai eszközök javításával kapcsolatos feladatokat kell végrehajtani. A végrehajtásához pontosan meg kell határozni a szükséges erőket és eszközöket, azok elosztását és a végrehajtás idejét. Az ellenség által tömegpusztító fegy-

verekkel mért tömeges csapás következményeinek felszámolására vonatkozó elhatározást alapos számvetésekkel kell alátámasztani, figyelembe véve mindazon körülményeket, amelyek egy ilyen helyzetben meghatározók lehetnek: pl. mozgási korlátozások, vezetés megbomlása, a hadtáperők és -eszközök elhelyezkedésének távolsága a feladat végrehajtójának helyétől stb. A követelmények felszámolásával párhuzamosan alapvető figyelmet kell fordítani a harctevékenység folytatására képes csapatok hadtápbiztosítására, valamint a formálódó összevont harci osztagok hadtápbiztosítási feltételeinek megteremtésére.

Befejezésül még egyszer a hadtápvezetés kérdéseit érintve, aktuális feladatnak kell tekinteni a megváltozott körülmények és feltételek kapcsán a hadtáptörzsek munkamódszerének, munkastílusának korszerűsítését. Elsősorban gondolok az automatizált vezetés elemeinek megjelenésére, továbbá arra, hogy a csapatok hadtápbiztosítására vonatkozó elhatározás meghozatalához az elgondolás, a feladatok végrehajtási rendjének kialakítása mellett, alapvető követelménynek kell tekinteni a hadtápegységek és -egységek feladatainak, az együttműködés, s a minden oldalú biztosítás legalapvetőbb rendszabályainak meghatározását. Az utóbbi, azaz a hadtápcsapatok feladatainak meghatározása, a hadtáptörzsek gyakorlatában nem igazodott az elhatározáshoz. Ezen a helyzeten gyökeres változtatás szükséges és az összefegyvernemi parancsnok elhatározásához hasonlóan, az elhatározás kihirdetésénél, jelentésénél szakáganként meg kell határozni a hadtápcsapatok feladatait, az együttműködés, minden oldalú biztosítás legalapvetőbb tartalmát.

E nagy jelentőségű gyakorlat kapcsán ezekre a kérdésekre kívántam a figyelmet ráirányítani, melyek alapos és tudományos igényű feldolgozása, megvalósítása jelentősen növelheti csapataink hadtápbiztosításának megbízhatóságát.

(A mellékletek a folyóirat végén található.)